

II. JÓZSEF (1780-90)

A TÜRELMETLEN TRÓNÖRÖKÖS

- Nagy hatással volt rá a kameralizmus és a felvilágosodás eszmevilága
- az erős akaratú Mária Terézia nem hagyta beleavatkozni a saját politikájába

A KALAPOK KIRÁLY : saját elhatározásából lemondott a koronázásról és az ezzel járó eskütételről

- nem kellett garantálnia a rendi szervezetek, jogok megmaradását
- országgyűlést egyszer sem hívott össze
- eszköze: rendeleti kormányzás (6000 rendelet)
- az államapparátus már csak a mennyiség miatt sem tudta végrehajtani az összeset
- felvilágosult reformokat akar
- Az intézkedéseket a tolerancia eszménye és a birodalom egységesítésének vágya ihlette
- célja: egységes, ésszerűen működő birodalom létrehozása - egységállam
- modernizáció, felzárkózás Európához
- jozefinizmus: II. József uralkodási elvei és gyakorlata

RENDELETEI: 1781 TÜRELMI RENDELET: vallásszabadság

- a reformátusok, evangélikusok és görögkeletiek számára szabadabb vallásgyakorlást engedélyezett az eddiginél
- Ahol minimum száz, nem katolikus család élt, ott azok saját költségükön fenntarthaták helyi gyülekezeteiket, sőt - torony és harang nélkül, nem közútról nyíló bejárattal - templomokat is építhettek
- a protestánsok egyenrangúak a hivatalviselésben is
- a nem hasznos munkát végző szerzetesrendek feloszlata
- véleménye: az egyházi vagyonnal szabadon gazdálkodhat, ha finanszírozza annak közfeladatait (oktatás, egészségügy), és biztosítja a valóban nép körében forgó alsópapság megélhetését
- köv.: a nem tanítással, gyógyítással vagy tudománnyal foglalkozó szerzetesrendeket és mintegy 140 kolostort feloszlatt
- vagyonukat a Vallásalapba olvasztotta
- DE: növelte a nép körében élő lelkészek számát és javadalmait
- a vallási ünnepek, a mise és a papnevelés rendjébe is beavatkozott
- a Rómának küldött egyházi jövedelmeket zárolta, és bevezette a pápai bullákat kihirdetésük előtt történő udvari ellenőrzését
- KÖV.: VI. Pius pápa Bécsbe megy ("fordított Canossa-járás")

1784. JOBBÁGYRENDELET

- előzmény: Horia és Closca féle felkelés – nem követte véres megtorlás, csak a 3 vezető kivégzése
- eltörölte a jobbágy elnevezést és a röghözkötést; mesterséget tanulhattak
- megerősítette a parasztok telekhez való jogát, valamint vagyonuk szabad örökítésének jogát
- mindez nem vezetett jelentős gazdasági változáshoz, ugyanis a nagy betelepítések végeztével a földbőség ekkora már megszűnt, de a jobbágyság jogbiztonsága megnőtt

1784 NYELVRENDELET

- államnyelv a német, minden hivatalnoknak meg kell tanulnia németül – az oktatásban a német fő tárgy - óriási felháborodás - ellenállás!!!! – magyar ruha, zene, stb. .divattá válik- valóságos mozgalom – nyelvművelés!!!!

ÁLLAMSZERVEZET

- támadást indított a vármegyerendszer ellen, amely a rendelkezések végrehajtásáért felelt, épp ezért minden uralkodói törekvést megcsáklyázhatott
- közigazgatási rendelet: egységes közigazgatási rendszer az egész birodalomban, eltörli a tartományi határokat
- vármegyék élére az addig választott alispánokat immár a kormányzat nevezte ki, és felettes szervükül 10 kerületet hozott létre, élükön királyi biztosokkal
- a bíróságokat is átszervezték
- lehetővé tette a nem nemesek hivatalviselését
- népszámlálás és birtokösszeírás
- népszámlálást a nemesek 1784-1788 között szabályszerűen bojkottálták, a biztosokat inzultálták, a dokumentumokat megsemmisítették, félve az adózás rájuk való kiterjesztésétől
- 1790 adópátens: a nemesi adómentesség eltörlése
- egységes hadsereg

KÜLPOLITIKA

- 1788-90 sikertelen háború a török ellen : II. Katalin cárnővel szövetségben
- általános elégedetlenség alakult ki a rekvirálások és az újoncozás miatt
- nemesi ellenállás is szerveződött
- 1790-re odáig fajult a helyzet, hogy a nemesek Poroszországgal kerestek szövetséget saját királyuk ellen
- aggasztó hírek Párizsból is – köv.:
- halálos ágyán minden Magyarországot érintő rendeletét visszavonta három kivétellel: a türelmi rendelet, a jobbágyrendelet és az alsópapságot támogató rendelet érvényben maradt továbbra is

ÉRTÉKELÉSE

- tehetséges uralkodó, aki azonban nem volt reálpolitikus
- Ausztriában nagyon népszerű volt
- József magyar hívei, a jozefinisták a modernizációt fontosabbnak tartották, mint a függetlenséget: a főnemesi rétegből Széchényi Ferenc és Teleki Sámuel, a köznemesek közül Kazinczy Ferenc, a nem nemesi származású értelmiségiek közül pedig később a magyar jakobinusok szervezkedésében is részt vállaló Hajnóczy József
- de: a nyelvrendelet után elfordulnak tőle
- konzervatívok: a függetlenség fontosabb, mint a modernizáció - A feudális kiváltságaihoz ragaszkodó nemesség azáltal, hogy szembehelyezkedik az uralkodóval, védi a nemzeti függetlenséget
- Sok intézkedése a későbbi polgári átalakulást, modernizációt vetítette előre, azonban a hagyományok és az ősi államrendezkedés figyelmen kívül hagyásával, félresöpprésével maga ellen hangolta a társadalom sok csoportját
- A valláspolitikája a katolikus klérust, a nyelvrendelet szélesebb rétegeket, a közigazgatási reformok pedig az egész politikai elitet szembeállították vele
- Célja, a modern és egységes állam megteremtése pozitív, de bizonyos rendeletei (hadsereg, nyelv, közigazgatás) sértik a birodalom nemzeteinek érdekeit. Ez elindítja a

magyar nemzeti mozgalmat: terjed a magyar kultúra (irodalom, viselet, verbunkos zene), a rendek összefognak Józseffel szemben.